

О. І. Домбровський

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри загальноправових дисциплін та міжнародного права

КОНСТИТУЦІЯ УНР — ПЕРША КОНСТИТУЦІЯ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Національно-демократична революція 1917–1920 рр. була однією з найважливіших подій в національному поступі народу. Це був період відродження і консолідації української нації, формування і становлення національно-державних інститутів. Хоча ця революція і зазнала невдачі, досвід її має теоретичне і практичне значення. Особливо це стосується розробки і прийняття необхідних законів, зокрема, питання розробки та прийняття Конституції УНР.

Слід відмітити, що події 1917–1920 рр. в Україні отримали неоднозначну оцінку в історіографії. Науковці радянського часу діяльність національних органів влади висвітлювали тільки негативно. Після проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року, із наданням можливості використання закритих архівних джерел, різноманітних матеріалів, в тому числі мемуарної літератури, з'явилися публікації, написані на новій концепції. Це, зокрема, праці О. Л. Копиленко, М. Л. Копиленко, П. П. Музиченко тощо [1, с. 2].

Сама робота над Конституцією УНР розпочалася ще після проголошення першого Універсалу Центральної Ради. Для підготовки проекту Конституції була створена комісія із ста осіб.

Головою її став Михайло Грушевський. Як відомо, Центральна Рада прийняла Конституцію в останній день свого існування — 29 квітня 1918 року. Вона мала підназву «Статут про державний устрій, права і вольності УНР».

Структурно Конституція містила 83 статті, об'єднані у 8 розділів (загальні постанови, права громадян України, органи власті УНР, Всенародні збори УНР, про Раду Народних Міністрів УНР, суд УНР, національні союзи, про часове припинення громадських свобод) [1, с. 73–79].

Україна проголошувалась «державою суверенною, самостійною і ні від кого незалежною» (ст. 1).

Зазначалося, що суверенне право належить народові України, тобто громадянам УНР всім разом [1, с. 73].

Конституція УНР визнала народ України джерелом влади. Всеукраїнські збори України мали бути вищою законодавчою владою в державі. Народ же своє суверенне право на владу мав здійснювати саме через ці всенародні збори [2, с. 79].

Стаття 3 Конституції засвідчувала, що «своє суверенне право народ здійснює через Всенародні збори України». Голова Всенародних зборів мав бути найвищою посадовою особою держави.

Важливо зазначити, що в Конституції велике значення надавалось захисту прав людини. Ніхто не мав права обмежити на території України свободу слова, друку, віросповідання, права на страйк [3, с.232].

В усі часи актуальними була і залишається зважена політика держави стосовно представників різних етнічних груп, що проживали і проживають на теренах України. Про це в статті 6 Конституції говорилось так: «Націям України УНР надається право на впорядкування своїх культурних прав в національних межах». Окрім того, в ній проголошується повна свобода вибору місця проживання і пересування [4, с. 283].

Підкреслюючи історичне значення Конституції УНР, звернемо увагу на розділ про громадянські права і свободи, який засвідчує, що в тогочасній Українській державі велике значення надавалось проблемі проголошення і гарантування прав і свобод громадян.

Не менш значущим було в Конституції те, що підкреслювалась рівність всіх громадян у громадських і політичних пра-

вах — незалежно від статі, національності, раси, віросповідання, освіти, майнового стану (ст.12) [1, с. 73].

Демократичний характер Конституції простежувався і в положеннях про судоустрій. Судочинство оголошувалось усним і гласним, всі громадяни, незалежно від посади, мали бути рівними перед судом і законом.

Викликає особливу увагу останній розділ Конституції, в якому говорилось про тимчасове призупинення дії громадянських прав і свобод, але лише на випадок війни. Враховуючи те, що в Конституції нічого не було записано про гімн, герб, прапор країни, про основні принципи зовнішньої та внутрішньої політики, можна допустити, що вона мала заздалегідь тимчасовий характер [3, с. 234].

Таким чином, можна зробити висновок, що, незважаючи на те, що Конституція так і не вступила у дію, все ж її зміст засвідчує, що вона мала демократичний характер, створювала фундамент для всього законодавства Української Народної Республіки. В сучасних умовах, коли стоїть завдання подальшого реформування українського суспільства, визнання досвіду цього періоду сприятиме успішному виконанню поставлених завдань у цьому напрямку.

Література

1. Конституційні акти України. 1917–1920. Невідомі Конституції України [Текст]. — Київ : Філософська і соціологічна думка, 1992. — 272 с.
2. Копиленко О. Л., Копиленко М. Л. Держава і права України 1917–1920 [Текст] / О. Л. Копиленко, М. Л. Копиленко. — К. : Либідь, 1997. — 208 с.
3. Музиченко П. П. Історія держави і права України [Текст] : навч. посіб. / П. П. Музиченко. — 6-те вид., перероб. і доп. — К. : Знання, 2007. — 471 с.
4. Українська Центральна Рада: документи і матеріали [Текст] : у 2 т. — К. : Наукова думка, 1997. — Т. 2. — 422 с.